

VN TEAS Taxmine-hanke: Kaivosveron vaihtoehdot ja niiden vertailu

Seppo Kari

Johtava tutkija, VATT

Taxmine-hankkeen vastaava tutkija

Kaivoslakityöryhmän kokous 11.5. 2021

TAXMINE -hankkeesta

- Taustalla hallitusohjelman kirjaus kaivosveron käyttöönoton selvittämisestä ja eduskunnan hyväksymä kirjelmä (16.10.2020), joka edellytti kaivosveroselvityksen ripeää ja huolellista toteuttamista
- Hankkeen tavoite ja toteutus:
 - Tutkia erillisen kaivosveron kohdentamis- ja toteuttamisvaihtoehtoja
 - Määritellä näistä toteuttamiskelpoinen ratkaisu
 - Monitieteinen tarkastelu: taloustiede, ympäristötutkimus ja vero-oikeus
- Tutkimusryhmä
 - VATT: Seppo Kari, Anni Huhtala, Olli Ropponen
 - Syke: Sari Kauppi, Jouko Tuomainen, Kimmo Silvo
 - KPMG Oy Ab: Kristiina Äima + tiimi
- Ohjausryhmä, pj. Merja Sandell (VM), jäsenet VNK, VM, TEM, YM

Hankkeen toteuttaminen ja rajaukset

- Osaselvitykset

- Katsaukset taloustieteelliseen ja vero-oikeudelliseen kirjallisuuteen
- Suomen ympäristösäätelyn ja sen kehittämissuunnitelmien kuvaus
- Suomalaiseen aineistoon perustuvalla simulointimallilla tehdyt laskelmat
- Muut osakysymykset
 - Omistusoikeus mineraalivaroihin ja sen implikaatiot verotukselle
 - Veronsaajakysymys, kunnat verotuoton saajana
 - Kaivosten sähköveroluokan noston vaikutukset

- Rajaukset

- Kaivosvero on korvaus yhteiskunnalle mineraalivarojen käytöstä, ei ohjaava ympäristövero
- Painotus metallimalmeissa; teollisuusmineraalit myös veron scopessa
 - Teollisuusmineraaleista ei selvityksen vaatimaa numeroaineistoa
- Veroinstrumentit: rojaltit ja nettotuloon kohdistuvat verot

Raportin sisältö/rakenne

- Ks. erillinen liite

Kaivosveron tarkastellut vaihtoehdot

Tutkimuksessa vertailtiin neljää erilaista veromallia. Niistä kaksi on tuotantoon kohdistuvia veroja tai maksuja ja kaksi on kaivostoiminnan nettotuloon kohdistuvia veroja. Mallit ovat seuraavat (veropohja suluissa):

- määrärojalti (louhitun malmin tai mineraalin paino/massa)
- arvorojalti (louhitun mineraalin arvo)
- voittovero (kirjanpidon ja elinkeinoverotuksen voittokäsite)
- renttivero (kaivostoiminnan puhdas voitto)

Voittoveron pohja vastaa kirjanpidon ja yritysverotuksen voittokäsitettä. Renttiveron pohja on taloustieteellinen voitto (puhdas voitto), jota laskettaessa kaikki liiketoiminnan menot vähennetään. Se eroaa kirjanpidon ja verotuksen voittokäsitteestä mm. siinä, että myös oman pääoman kustannus on vähennyskelpoinen.

Vaihtoehtojen edut ja haitat

Rojaltit

- Heikentävät kannusteita investointeihin, louhintaan ja toiminnan jatkamiseen
- Veropohja lähtökohtaisesti laaja, mutta käyttäytymisvaikutukset pienentävät sitä
- Verotuotto pienehkö, tasainen ja ennustettava
- Kohtelevat eri tavoin erilaisia kaivoksia
- Hallinnollisesti helpohko toimeenpanna

Renttivero, voittovero

- Vähäinen vaikutus kannusteisiin investoida, louhia ja jatkaa toimintaa.
- Veropohja kapea; ei riipu verokannan tasosta.
- Suuri verotuottopotentiaali, mutta tuotto vaihtelee ja on vaikeasti ennustettava.
- Kohtelevat samalla tavoin erilaisia kaivoksia
- Järjestelmän suunnittelu vaativa tehtävä. Hallinto ja valvonta jossain määrin haastavaa.

Kommentteja

- Jos halutaan kerätä korvaus yhteiskunnalle mahdollisimman pienin haitoin taloudelliseen toimintaan, nettotulon verot ovat suositeltavia
- Verotuksen taso (verotuotto, veroaste) on poliittinen päätös eikä tutkimusryhmällä ole siihen kantaa
 - On kuitenkin ilmeistä, että vähiten vääristävien verojen veroaste voidaan asettaa korkeammaksi kuin paljon vääristävien verojen
- Veromalleista
 - Mallien kirjo maailmalla erittäin suuri; yksityiskohtaista tietoa vaikea saada
 - Monet maat soveltavat rojaltien ja nettotulon verojen erilaisia yhdistelmiä
 - Myös veroasteikot erilaisia; löytyy progressiivisia veroja, joissa veroaste riippuu erilaisista tekijöistä
 - Veron scope eri mineraalien suhteen vaihtelee; lisäksi rojalteissa usein eri verotaso eri mineraaleilla; nettotulon verot tässä yksinkertaisempia
- Hankkeessa käsitelty monia asioita; lainvalmistelulle jää kuitenkin vielä työsarkaa